

ВЛАДИМИР КРШИВАНЕК (1951 – 2022)

Професор Владимир Кршиванек си отиде от този свят, след като извървя нелек, но изпълнен с любов към живота и към поезията път. Една съществена част от този път още от ранните му творчески години е свързана с България, когато научава български език и създава важни за него литературни приятелства с поети и литературоведи. Ето защо не е случайно нито присъствието на българската тема в неговия изследователски кръгозор, нито участието му в международния редакционен екип на списание „Славянски диалози“, което той обогати както със свои текстове – и литературоведски, и поетически, така също привличайки други чешки автори – и литературоведи, и поети. Владимир Кршиванек извървя своя път на забележителен ерудит в областта на поезията, тъй като самият той е удивителен поет, за когото поезията е „дом на битието“ и най-истинският начин да бъдеш себе си. Цялото му творчество представлява неделима сплав от всеотдаен интелектуален труд и поетически изживявана

екзистенциална тревожност. Творческият му път протича между двата бряга – на проникновената аналитична мисъл и на лирически вглъбената медитативност.

Двудеинният профил на Владимир Кршиванек и като академичен учен, и като поет се очертава още с появата на първите му книги, които са издадени през съседни години: стихосбирката *Da puseš gъlbица* (*Vypouštění holubice*, 1982) и монографията, посветена на Ян Неруда (*Jan Neruda*, 1983). Успоредното разгръщане на тези два различни творчески подхода към литературата – изследователския и поетическия, съпътства Вл. Кршиванек в продължение на четири десетилетия. На българския читател неговата поезия е позната в превод на Димитър Стефанов (*Есенна сянка на любовта*. София: Хайни, 2011) и на Жоржета Чолакова (*Странна птица е душата*. Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“, 2015). Израз на високата оценка на литературната критика за неговата поезия е удостояването му през 2019 г. с престижната литературна награда на името на Франтишек Хрубин.

Владимир Кршиванек участва активно в литературния живот и като главен редактор на иницираното от него литературно списание „Инициали“ („Iniciály“, 1989 – 1990), и като председател на гражданското сдружение „Литерула“ („Litterula“, 2001 – 2011), а от 2008 до 2011 г. е председател на Дружеството на чешките писатели (Obec spisovatelů ČR), създадено непосредствено след ноемврийските събития от 1989 г., за да замени казионния писателски съюз, свързан с предходния политически режим. Дългогодишен член на чешкия клон на международния ПЕН клуб, Владимир Кршиванек представя неговата история в пространната монография *Съвестта на словото* (*Svědomy slova*, 2016), част от която е преведена на страниците на сп. „Славянски диалози“ (2017, кн. 19 и 20).

В чешките литературоведски среди Вл. Кршиванек заема средишно място преди всичко като изследовател на чешката поезия на XIX и XX век. Съчетанието от детайлна литературноисторическа информираност и интерпретаторска проникателност е отличително качество, засвидетелствано в монографиите за Карел Хинек Маха (*Karel Hynek Mácha*, 1986) и за Владимир Холан (*Vladimír Holan básník*, 2010), в сборниците със студии *Да бъдеш поет в Чехия* (*Býti básníkem v Čechách*, 1999) и *Колко възможности има стихотворението* (*Kolik příležitostí má báseň*, 2007), в речниковите статии, включени в редица академични литературни енциклопедии, в които участва и като редактор. Вл. Кршиванек е съставител и на нови издания, представящи чешки поети от XIX и XX век, като Ян Неруда, Франтишек Гелнер, Камил Беднарж и др., както и на антологии на чешка поезия.

Създаденото от Владимир Кршиванек в областта на литературната история и на литературната критика среща широк отглас сред академичните среди, благодарение както на забележителните му изяви като учен, така също и на завладяващото му слово, провокиращо и любов към литературата, и творческо мислене у студентите. Началото на неговата дейност като университетски преподавател е поставено през 1990 г. (преди това работи като книжар в антиквариат, като учител в основно училище в град Кладно, като библиограф в Института за литература). В продължение на петнадесет години преподава чешка литература в Педагогическия факултет на Карловия университет, където междуременно защитава докторат, посветен на литературната школа „Май“ като последовател на К. Х. Маха (1995), а през 2001 г. е избран за доцент. От 1998 до 2005 г. работи и към Института за литература към Чешката академия на науките, а като изявен литературовед и поет е поканен да води от 2001 до 2004 г. дисциплината „Творческо писане на поезия“ в Литературната академия в Прага, създадена като частно висше училище от легендата на чешката емигрантска литература Йозеф Шкворецки. През 2008 г. е избран за професор в Педагогическия факултет на Университета в Храдец Кралове, където остава до края на дните си.

Двата бряга, между които протича животът на Владимир Кршиванек – на науката и на поезията, все така ще продължават да носят плодовете на неговия труд и вдъхновение. Те очертават пътя на една забележителна личност, изпълнила своята духовна мисия – пътя на един мъдър човек с ранима, меланхолна чувствителност, който обаче винаги изразяваше позиция, изпитвайки нетърпимост към фалша, към високопарните думи, към грубия прагматизъм. Неговият тих и дълбок глас все така ще звучи, за да ни напомним за важните и истинските неща в живота и след него:

*Див мак път дълбок и тесен
пламъци от въздух над полята
птица скрита в стара песен
път безкраен път към небесата*

Жоржета Чолакова